

S5E6. Mary Kingsley: Alene i Vestafrika

Around the world, Ladybird and her crew ready for an adventure that nobody has ever tried before.

USA holder vejret, da Amelia Earhart igen begiver sig ud på en rekordlang flyvetur, denne gang på vej rundt om Jorden.

Then I ran into a storm, which was one of the most severe I have ever been in.

Men hun styrter ned og er endnu ikke blevet fundet. Gertrud Bell knytter stærke bånd til de arabiske stammeledere under sine strabadserende og ikke ufarlige rejser i ørken-sandet.

Every step in the desert, life and fire claim me.

Dian Fossey lever blandt vilde bjerggorillaer i Rwanda og bruger helt utraditionelle metoder for at komme tæt på de truede dyr.

I had to crawl around for two years and came to imitate their peaceful vocalizations and their contentment vocalizations, "rawr" like this.

Du lytter til Den Yderste Grænse. Jeg hedder Bjørn Harvig og har været formand for Eventyrernes Klub. I denne femte sæson skal vi på tur med de vildeste og mest fascinerende kvindelige opdagelsesrejsende. Kvinder der på hver deres måde og mod alle odds ændrede verden.

Mary Kingsley var på mange måder forud for sin tid. Hun rejste ikke til Vestafrika som missionær eller som ægtefælle til en mand i officielt embede. Men som handelsrejsende i slut 1890'erne. Alene. For at studere de lokale stammers religiøse sædvaner. Folk, som hun – modsat sin samtid – ikke så ned på, men blev utrolig fascineret af. Kingsley var modstander af den britiske indflydelse på den afrikanske kultur og gennemrejste de tætteste jungler i det, der i dag er Nigeria, Gabon, Angola og Sierra Leone. Det var en vild verden hun mødte. Hjertelige og gæstfrie folk. Men også nådesløs vold: Kannibalisme, hovedjægere og drabelige klaner. Men hvad søgte Kingsley i Vestafrika? Og

hvorfor er hun stadig i dag et stort forbillede for kvindelige rejsende? Det vil jeg tale med dagens gæst om. Skønt, du er med, Karen Hammer.

Ja, tak for det.

Du er cand.mag. i zoologi, botanik, geografi, geologi og filmhistorie. Så er du medlem af De Kvindelige Eventyrernes Klub og har mere eller mindre rejst i Kingsleys fodspor på talrige ekspeditioner i Vestafrika. Og så har du vist også været gift med en Fulani-nomade i Mali. Den historie skal vi vist også have med på et eller andet tidspunkt.

Han var rigtig sød.

Karen, først skal vi i den rette stemning. Lad os høre lidt mere af en af mine afrikanske favoritter, fantastiske Boubacar Traoré, med det nummer, der kører i baggrunden her: M'Badehou.

...

Kingsleys første rejse går til Ghana, Sierra Leone og Angola. Karen, fortæl om, da Kingsley for første gang sætter benene på afrikansk jord.

Ja. Måske vil jeg lige afbryde dig her midt i det hele og fortælle dig, at hun havde en far. Og hendes far var læge og forfatter og vildt rejsende. Han har faktisk været en slags eventyrer også. Han var i perioder væk i år nærmest, og han giftede sig med sin kok et par dage efter, at han havde fået Mary, hvilket må siges at være lidt tarveligt i den periode. Vi er helt tilbage i 1862. Det er sgu pinligt, sådan noget. Men sådan var det bare, altså. Og da han så gik hen og døde efter i flere år at have været bortrejst... Blandt andet var han fem år i Nordamerika og var lige ved at blive rodet ind i Custer-massakren. Det var heldigvis dårligt vejr den dag, så han var ikke med. Og han syntes ikke, der er nogen som helst grund til, at hun skulle gå i skole. Så hendes lillebror, Charles, fik lov til at gå i skole og kom på Cambridge. Og hun fik lov til at besøge Cambridge, når han nu var der. Men ellers kunne hun sidde på sin fars bibliotek og læse alle hans rejsebøger og høre om alle hans fantastiske ideer. Så der er ikke nogen som helst tvivl om, at hun har fået det ind med blodet. Og da hun pludselig på et tidspunkt synes, at nu kan det være nok, og hendes forældre pludselig dør begge to kort efter hinanden i 1892, og hun

arver nogle penge - ikke sindssygt mange, så vidt jeg kan se på det hele - så tager hun bare afsted. Fordi så synes hun, det kunne være interessant. Og grunden til, at hun tager til Vestafrika, er, at hun har fået blod på det ved at tage en tur til Kanarierne. Jeg kan ikke finde ud af, hvornår hun er på De Kanariske Øer. Men det er hun altså. Og så i august 1893 rejser hun til Sierra Leone og kommer ud i et mangroveområde, som ser ud til at være rigtig interessant. Og nu kan jeg lige snakke en lille smule om mangroverne.

Ja, endelig.

I mangroveområdet - som jeg selv kender udmærket fra Senegal, hvor jeg har ligget og svømmet rundt i mangroven nede langs den sydligste del af Senegal. Der er der enormt lækkert, faktisk, og rimeligt køligt. der er normalt 35-40 grader i de områder, så det rigtig lækkert, at det pludselig kun er 32 grader. Og så kan man så svømme rundt dér og have det rigtig hyggeligt og fange de små fisk, der bliver lukket inde i... Hvad hedder det? Der er højvande, og der er lavvande.

Ja, og når vandet trækker sig tilbage...

Og når der er lavvande, så kommer der masser af små huller, hvor fiskene bliver fanget og ikke kan komme væk. Så kan man gå ud og fange de fisk, så man kan få noget aftensmad til sin ris. Det er rigtig udmærket. Jeg lå i lejr jo - jeg lå i telt - langs med kysten ved Kafoutine i Senegal. Men når man så svømmede rundt derude, så var det rigtig udmærket, og med en helt bunke flinke, små drenge, som jeg ramlede ind i, fordi jeg traf en fyr, som var min første afrikanske fyr, som var lidt vanskelig at have med at gøre. Men med hensyn til mangroven, så er hun også ude i mangroven, og i mangroven ligger hun og sejler rundt i sin kano. Hun er fuldstændig fanatisk kanosejler, og det gør hun hele livet igennem. Hun sejler med kano. Og så glemmer hun i sin begejstring for tilværelsen - og der er virkelig smukt og masser af fugle, og der er hyggeligt i mangroven - så glemmer hun, at der er noget, der hedder ebbe. Og så trækker vandet sig tilbage, og så sidder hun fast i en stor mudderbunke og kan hverken det ene eller det andet, da der er lavvande og mudder. Man kan ikke gå ud af kanoen, for det hele er noget blødt, siltagtigt mudder. Og så sidder hun så dér og konstaterer, at en af de store krokodiller, som er i nabolaget, som jeg ikke havde i Senegal, den lægger sig med forpotterne op på stavnen på hendes kano og ser på hende, hvorefter hun tager pagajen og smækker den ind over næsen. Og så flytter den sig. Fornuftig som hun er og totalt cool,

så trækker hun sig bare lidt tilbage og sejler ud, hvor der er lidt dybere. Og så sidder hun der i formodentlig 4-5 timer, totalt ædt af myg, og venter på, at krokodillen skal gå et andet sted hen, og der igen bliver højvande, så hun kan sejle ind.

Wauw, en scene.

Sådan. Og det er så begyndelsen på hendes ekspeditioner. Og det har kun gjort hende bare begejstret. Hun er næsten hele livet igennem totalt overbevisende begejstret over dette vidunderlige land og disse utrolige muligheder og disse spændende mennesker, hun møder. Og så tager hun ud på - her i august-september 1893 rejser hun til en ø, der hedder Fernando Po, og der har hun fornøjelsen af at ramle ind i nogle folk, der hedder bubierne. Jeg har ikke helt tjek på, hvad bubierne egentlig er for nogle særlige mennesker, men det lyder, som om de er rigtig, rigtig interessante.

Hun bliver meget begejstret for dem.

Bubierne har ikke noget tøj på undtagen hatte. De har hatte på, og de hatte - som de ofte arver fra de hvide, der på det tidspunkt har Fernando Po - de hatte pynter de så med blade og blomster og hår fra diverse vilde fugle og dyr, så de bliver rigtig, rigtig flotte. Og dernæst så går de bare rundt og ser flotte ud, og det er helt fint. Så er de jægere og fiskere. De fisker i området her. Og de har en temmelig underlig kultur. De interesserer sig overhovedet ikke for handel, og det er Mary ret forbløffet over, fordi hun rejser jo egentlig rundt som handelsrejsende. Og hun kan med det samme se, at de dér mennesker de er sgu underlige. De elsker at jage, og de elsker at fiske. Men de elsker ikke noget som helst andet. De elsker at slappe af. Så når de har taget sig sammen til at få byttet et par af deres fisk og har fået råd til at købe en ekstra kniv og to små perler, så slapper de af i 14 dage. Der er jo ikke nogen som helst grund til at handle. Det kan de slet ikke se nogen nytte i. Det vil sige, de er totalt ubrugelige for den hvide befolkning. De er bare sådan nogle, der er i vejen. Og når de begraver deres folk, så begraver de folk lodret, sådan så hovedet stikker op over jorden. Underligt.

Wauw.

Og dernæst så når folk er utro i deres familiesammenhænge, så hugger de hånden af dem. Så hun synes, de er interessante, men måske lidt underlige. Det er så begyndelsen på hendes ekspedition. Og dernæst rejser hun så videre.

Jeg vil indskyde her, Karen, du har jo taget en fantastisk smuk og stor bog med, som ligger på bordet foran os, og det er jo også dér, du har mange af hendes beretninger fra, forestiller jeg mig.

Jeps.

Den her, der hedder... Hvad hedder den?

"Travels in West Africa (Congo Français, Corisco and Cameroons)."

Ja, og det er et sammensurium af hendes forskellige rejser til Afrika.

Ja, de er blandet godt sammen.

Ja, de er blandet godt sammen. Du har taget en anden ting med, som også ligger på bordet foran os, og det er jo et billede af hende. Kan du ikke beskrive, hvordan Mary Kingsley så ud?

Mary Kingsley hun var jo en - på trods af hendes fars totale mangel på tilstedeværelse, så var hun en velopdragen, klassisk opdraget dame fra det højere society i London. Så hun så altid manérlig ud - imponerende ud, vil jeg nærmest kalde det for. På de billeder her er hun iført en lang, sort brokadekjole med pufærmer, og den går helt tæt op i halsen. Og så har hun blomster i håret og en vifte i hånden, så vidt jeg kan se. Der er tale om, at man fører sig an, man viser sig frem på sit bedste. Og når hun rejste i Afrika, så så hun oftest sådan ud. Hun bilder sig selv ind, at man skal sørge for altid at være præsentabel, så man kan være bekendt at komme hvor som helst: hos missionærerne i Afrika, hos handelsmændene i Afrika eller ude hos Fang-folket, som i øvrigt er kannibaler. Det er ligegyldigt. Sådan ser Mary Kingsley ud.

Nu starter jeg jo introduktionen med at sige, at hun rejser alene. Gør hun det? Hun rejser ikke helt alene. Jeg forestiller mig, at hun har nogle guider med sig. Hvordan klarer hun sig?

Hun rejser alene, her way - skal vi sige det sådan? Hun er jo nødt til at have nogen til at bære sine ting. Altså, når man er kvinde, så er det begrænset, hvor meget man kan slæbe på selv. Hun er nødt til at have nogen i begyndelsen til at manøvrere sin kano. Og når hun skal samle fisk - hun har nemlig en aftale med en videnskabsmand på British Museum om, at hun skal fange fisk, så hun samler fisk og samler dem op i glas med alkohol, som også skal transporteres rundt i kasser, så de ikke går i stykker. Og der er hun nødt til at have en gruppe omkring sig. Og dem skifter hun så ud fra gang til gang, efter hvor hun er henne. Og hun betaler dem... Ja, jeg er ikke rigtig klar over, hvor meget hun betaler dem. Hun betaler den formodentlig i penge, men det er faktisk ikke rigtig klart, fordi de forskellige folk har forskellige indstillinger til, hvordan man skal have penge, og hvordan man skal have løn. Fang-folket vil gerne have, at de får noget krudt. Det er franskmændene ikke så vilde med.

Nej, ha ha.

Der er andre, der bare gerne vil have fuld kost og logi. Og så er der forskellige... Bogen her bruger flere sider på at forklare, hvor mange dage man skal have betaling for, og hvor meget kød man skal have. Og specielt er det interessant med Fang-folket, som er ikke bare besværlige med hensyn til, at de skal have krudt - det kommer vi ind på senere - men de skal også have kød. De skal have ret meget kød, ellers så gider de ganske simpelt ikke. De spiser hele tiden. Men det ser ud, som om de har virkelig fundet ud af, hvordan man får et godt liv i Afrika, og det er måske ikke et, som de hvide mennesker er helt fanatiske med, skal vi sige det sådan.

Så hun har en gruppe omkring sig. Og desuden besøger hun folk rundt omkring. Hun besøger missionærer, hun besøger handelsstationer, hun besøger en hel bunke små fabrikationer af forskellige ting og sager, som bliver lavet i Afrika, og som så bliver sendt via forskellige smådampere op og ned ad floderne og ud til havet. Og der bliver det så transporteret hjem. Og hjem i det her tilfælde vil være London.

Kunne folk forstå, at hun rejste alene uden en mand? Det må have været meget atypisk for den tid.

Men det er det sgu altid interessant at rejse alene i Afrika. Det kan jeg da godt skrive under på, fordi jeg rejser jo også alene, når jeg rejser i Afrika. Jeg kan ikke se nogen som helst grund til at følges med en mand. Det går faktisk meget, meget nemmere uden. De er som regel besværlige og vil gerne bestemme, og det har jeg ikke lyst til. Så jeg rejser rundt. Og så når folk finder ud af, når man sidder rundt omkring og snakker med folk... man får enormt god kontakt med folk, når man rejser alene. Og alene som kvinde det er virkelig så underligt, at de må komme og spørge en, hvad man foretager sig her, og hvor er ens mand henne? Og nogle gange så siger jeg, "Han blev hjemme. Og jeg har ikke nogen mand, og jeg gider ikke have en mand." Eller whatever I want to say. Så siger de, "Jamen, så må du da gifte dig med mig." Så jeg har fået adskillige interessante tilbud. Jeg har fået mange fine tilbud, sågar en overordnet oberst i præsidentens nærmeste arbejdsforetagende, som gerne ville have mig som tredje kone. Det turde jeg sandelig ikke, på trods af at hans første og anden kone var helt vilde med ideen. Og så en fyr, jeg mødte et eller andet sted på en bar, som fandt ud af, jeg kunne tale fransk, og så straks ville have mig som sjette kone. Jeg synes ikke, der var langt imellem tilbuddene. Der var nogle, der ville betale mig fire køer for det, og det burde jeg faktisk tage imod.

Den skulle du have sagt ja til.

Ja, det burde jeg. Men det var et område, hvor der var tsetsefluer, så det var ret uheldigt, fordi køerne kan faktisk ikke klare sig i det område. Og det kan de heller ikke nede i Mary Kingsleys område. Der er ikke nogen heste, og der er ikke nogen køer, fordi de kan slet ikke klare sig for tsetsefluer.

Karen, fortæl, hvad havde hun så af fordele ved ikke at have en mand med sig, fordele ved at være alene kvinde?

Fordelen vil jo være, at man meget nemmere kommer ind på folk. Man kommer ind på børnene, man kommer ind på kvinderne. Altså for mit vedkommende... Grunden til, jeg har haft så stor succes med at kende gud og hvermand i Vestafrika i over 30 år, det er børnene. De kommer løbende, og så slæber de en med hjem. Hjemme der sidder kvinderne, de kan ikke tale fransk. Og manden, som kan tale mikroskopisk fransk, han er fuldstændig ligeglad med, at jeg er der, for jeg er jo bare en kvinde. Jeg er ikke farlig.

Jeg kan ikke på nogen måde blandes ind. Jeg kan ikke risikere at ville stjæle hans kone eller hans børn eller hans døtre eller noget som helst. Det er bare godt, at børnene er glade.

Så man bliver ikke opfattet som en trussel.

Nej, man bliver ikke opfattet som en konkurrent, nej. Og det går helt nemt. Folk vil meget gerne give en gode råd. Folk vil meget gerne have nogle nye historier udefra. Folk vil meget gerne snakke med en anden kvinde. Kvinderne, der sidder rundt omkring på de her handelsstationer, de keder sig jo ad helvede til, så de synes jo bare, det er rart, at der kommer nogen og fortæller dem noget, og som kan medbringe noget nyt stof, måske, til en ny kjole, eller som kan medbringe pyntelømmetørklæder, som hun i den grad handler med.

Karen, fortæl, hvad det er for nogle forbindelser, hun må have haft, siden hun kan rejse rundt og så alene. Hun rejser rundt som handelskvinde og skal bytte og trade. Men hvad er det for nogle forbindelser, du formoder, hun har dernede?

Det må være missionærene. Jeg kan næsten ikke forestille mig andet, end at det er missionærene, der er skyld i, at det går så godt. Derfor kommer hun til at få masser af gode inputs fra missionærene. Nogle af dem kan hun absolut ikke bruge, for missionærene har jo en anden indstilling til afrikanere, end hun har. Hun mener jo, at afrikanerne er lige så oplyste som de hvide mennesker, de er bare oplyste på en anden måde. Vi har en anden måde at opleve tingene på. Og hvis de hvide tror, at de er noget særligt, og derfor ikke gider høre efter, hvad de sorte siger, så kan det også kun gå galt, ikke. Så hun betragter dem som ligemænd, og derfor har hun aldrig rigtigt noget vrøvl med dem. De hjælper i lange baner, og de modtager... Hver gang, der er nogle problemer, så giver hun dem bare noget tobak eller nogle fiskekroge eller nogle pyntelømmetørklæder, og så bliver de glade igen. Og hun accepterer også glædeligt på deres betingelser, at nu må vi holde et stop, fordi fangerne skal have noget mad. Så stopper vi i 20 minutter og får noget kød. Og da de på et tidspunkt ramler ind i en rigtig, rigtig lækker død flodhest, så stopper de i flere timer for at få slagtet den, så de kan få noget lækkert, nyt kød. At den har været død i nogen tid, det betyder øjensynligt ikke så meget. Og det synes jeg var rigtigt interessant, og det minder mig selvfølgelig om dengang, jeg var med til at spise en død hval i Senegal og en død dromedar i Mali. Men det overlevede

jeg også. Men det med flodhesten synes jeg stadigvæk er rigtig interessant. Hun accepterer også at blive vækket midt om natten, fordi der er nogen, der skal have noget tobak, for ellers kan de ikke få nogen af deres samarbejdspartnere til at gøre et eller andet. Det er helt okay. Så på mange punkter er hun down to earth. Helt ligetil over for lokalbefolkningen, som derfor hjælper hende i lange baner.

Og så lader det til, at Afrika går under huden på hende.

Ja, hun bliver ret vild med dem. Hun er lykkelig over de mest besynderlige omstændigheder. Hun er ude at sejle op og ned ad den her kæmpemæssige flod, som hedder Ogowé River, som er et eller andet sted, tror jeg, i nærheden af Niger-deltaet. Det er svært at finde ud af på moderne kort, hvor i alverden det er, hun bevæger sig rundt. Jeg kan ikke se det i hvert fald. Og de kort, der er i Wikipedia, de er umulige at bruge, fordi der er nogle andre navne på. Og hvis man slår hendes små byer op, så findes de overhovedet ikke. De har sikkert fået nye navne i mellemtiden.

Det er mere, at det lader til, at det måske er menneskerne, der går under huden på hende. Hun bliver utroligt fascineret af de her mennesker, på trods af at de mange gange er...

Hun bliver bedste venner med de dér Fang'er, og hun bliver bedste venner med en bunke folk, som er så glade for at hjælpe hende med fortællinger og lignende. Og på et tidspunkt har hun en aftale... Jeg kan ikke huske, hvem det er... Med et eller andet folk, at de kan få masser af fiskekroge, såfremt de fortæller hende om deres religion. Så hun interesserer sig primært for, hvordan lever de her folk? Hvad er deres love? Hvad er deres måde at blive gift på? Hvad er deres forskellige fetich-regler? Hvordan er deres magi, og hvad er hestekraft? Og alt sådan noget. Det er det, hun tapper folk for rundt omkring. Så hun snakker med folk. Hun er interesseret i dem. Og de kan føle, at hun interesseret i dem, så de fortæller hende alt mellem himmel og jord, og så får de nogle flere fiskekroge og nogle pyntelommeløklæder og masser af tobak. Og der er slet ikke blandet alkohol ind i sagen på noget som helst tidspunkt.

Så er det jo efter hendes første rejse, at hun vender tilbage - og det var også det, du startede med at sige, at i den her bog, der ligger foran os, der fortæller hun ikke om en eller to rejser. Hun blander simpelthen rejserne sammen, så det kan være lidt svært at

navigere i, hvornår hun er på den første rejse og den anden rejse. Den anden rejse er væsentligt længere, og jeg har læst, at hun kommer ned og møder en anden hvid kvinde, der hedder Mary Slessor, som også bor blandt de lokale, og som netop har taget en kvinde og et barn til sig. Og der finder Mary Kingsley jo ud af dette fænomen: tvillingedrab. Kan du ikke fortælle os om det? For det er jo en ret vild historie.

Slessor hun rejser til Afrika en eller anden gang omkring 1888, tror jeg. Hun har været dernede i adskillige år, og hun er missionær. Så hun har en anden indfaldsvinkel end Mary Kingsley. Og det er først på den anden rejse som sagt, at Mary Kingsley begynder at besøge den anden Mary. Og hun sidder der og prøver på at stoppe det lokale folk i tvillingedrab. Og det foregår altså i Nigeria.

Og hvad er tvillingedrab?

Tvillingedrab går ud på, at hvis en kvinde får tvillinger, så betyder det, at Satan eller en eller anden tilsvarende ond ånd har besvangret hende, og derfor så skal de børn slås ihjel. Og som regel bliver kvinden også slået ihjel, fordi hun har tilladt Satan at komme for tæt på. Så det vil sige...

Det er jo helt absurd.

... hvis kvinden ønsker at beholde sine børn, så må hun flygte. Og der er Mary Kingsley vidne til en historie, hvor hun ser en kvinde med børnene, som er blevet proppet op i en kasse oppe på hovedet, fordi de to små børn kan være oppe i en kasse, og så hele landsbyen, der render efter hende og prøver på at stoppe hende. Om det foregår lige i nabolaget af den anden Marys landsby. Og de må lave en særlig vej ind til landsbyen, fordi hun kan ikke tage den normale vej. For hvis hun bruger den normale vej, så vil den for fremtiden ikke kunne bruges af nogen, fordi den vil være blevet besmittet af de her onde ånder, som kvinden med de to små børn i en kasse oppe på hovedet bærer. Så det lykkes med at komme frem, så hun bliver reddet hos Mary Slessor. Men det ene af børnene er mellemtiden død, fordi det har fået kraniebrud af at blive slået hårdt mod kassen.

Nej, nej, nej.

Og så adopterer hun kvinden og ungen. Og så er der mange andre tilfælde.

Skriver Kingsley mere om den her episode? Altså hvordan en britisk kvinde kommer til Afrika og vidner det her. Fortæller hun om, hvad hun tænker?

Nej, ikke så meget. Hun beskriver en hel bunke andre sager, hvor man behandler børn temmelig underligt. Så hvis en kvinde dør ved fødslen - jamen, det er bare ærgerligt. Skal vi sige det sådan? Så smider man bare kvinden ud i bushen. Men hvis barnet er levende, så vil man i mange tilfælde bare smide det ud i bushen også, fordi de gider sgu ikke tage tid til at tage sig af det her barn. Men hvis man lægger det i nærheden af den sti, hvor folk går på, så vil barnets ånd - dets sjæl - prøve på at fange plads i en anden kvinde, der kommer forbi, mens den døde mor bare ligger derinde og rådner, fordi hun er længere væk. For eksempel.

Hold da op, nogle historier. Det er jo nogle af de ting, hun gerne vil ned og arbejde med. Mary Kingsley vil gerne ned og have fat i folks religiøse symbolik og historie, og du kaldte det selv magi eller heksekraft.

Den der sjæl er problemet. Spirits. Der er onde ånder overalt. Og der er onde ånder i tingene. Og man kan sågar reinkarneres, hvis man har en ond ånd i sig. Og så kan man i reinkarnationen medbringe den onde ånd, og det lyder virkelig slemt, synes jeg.

Nu har du jo rejst meget i Vestafrika. Hvordan har du selv mærket det her på dine egne rejsegange?

Den slags ting har jeg aldrig været rodet ind i. Jeg kommer jo der 100 år senere, ikke?

Jo, men der er folk, der måske har givet dig nogle, "Pas på med det dér," og "Sådan bør du gøre," og "Sådan skal du ikke gøre."?

Ja, det har jeg da. Jeg er i hvert fald et par gange kommet til at træde i suppedasen. Jeg vandrede rundt i Dogon i det sydlige Mali. Det er de områder, som de danske rejsebureauer er helt vilde for at få lov til at komme ned til, men lige nu kan man jo ikke rejse i Mali. Og dengang der ligger et folk dér, som er højt intelligent og meget, meget specielt og ikke engang ser særligt negroidt ud, og som har et særlig avanceret kend-

skab til stjernerne og naturfilosofi. Og i Dogon-området er der selvfølgelig også spirits. Og jeg vandrede såmænd fredeligt og roligt rundt dér med en guide, og så på et eller andet tidspunkt, så skulle jeg lige tage et billede fra en anden vinkel end den, jeg normalt fotograferede i, og så gik jeg lige lidt til venstre, og så begyndte de at skrike og råbe og hyle, fordi så kom jeg for tæt på træ, som var et meget helligt sted.

Så det er en del af deres hverdag fortsat, at ting har en sjæl? Ting er legemliggjort på en eller anden måde?

Helt sikkert, og det kan jeg i og for sig godt gå med til, fordi jeg selv jo ikke går særligt meget ind for den kristendom, som plager det ganske danske land. Jeg vil nærmest påstå, at jeg er panteist. Jeg mener, at naturen er besjælet. Og der finder jeg altså en form for soul mate i Mary Kingsley.

Ja. Prøv at fortælle om nogle af de højdepunkter, der er på hendes anden rejse. Der er blandt andet det her Fang-folk, som du har nævnt flere gange. Det kommer til at betyde meget for hende, det møde med Fang-folket.

Ja. Hun ligger og rejser op og ned ad den dér Ogowé River. Og det gør hun i flere omgange, fordi hun bliver rigtig fascineret af den dér Kalahari-region, og Fang-folket bor jo dér. Og hun og altid lige fra starten af, lige fra hun begyndte at læse sin fars bøger i biblioteket hjemme i London, været vild med at komme nærmere på kannibalerne. Og gud og hvermand ved, at Fang-folket er kannibaler, men øjensynlig ser det ud, som om det franske regeringssystem ikke rigtig gør noget ved det ud over en gang imellem at sige, "Hør nu engang, kan I så flytte et andet sted hen." Og Fang-folket de bor ude i regnsko-ven, og der tapper de den vilde gummi. Og når de har tømt området op - og de gør det på en temmelig uholdbar, dårlig måde, så det vil sige, at planterne dør efterhånden, så der ikke er mere gummi i området - så tager man bare og flytter. Så tager man alt sit skrammel og lader konen bære det meste, og så vandrer man sådan 7-8 kilometer væk ind i en anden landsby, måske, og så tager man deres område og æder alle indbyggerne. Det er hurtigt klaret, og så bor man dér. Mary Kingsley kommer på et tidspunkt forbi en landsby, som er rigtig lille og lusefattigt, og som beklager sig over, at de har boet her i ganske kort tid, fordi de er vendt tilbage til deres oprindelige landsby. Fordi den oprindelige landsby, hvor det gik aldeles udmærket, blev overfaldet af Fang-folket, som åd halvdelen af dem, hvorefter resten flygtede. Og så flygtede de op til den franske kom-

mission, som så satte sig ned og sagde, "Hør nu engang, venner." Og så flyttede de Fang-folket tilbage. Så nu boede de der igen i deres lille landsby, men de var efterhånden så decimerede, så de var ret trætte og rigtigt glade for at fortælle hende om dit og dat og alt muligt og måske få lidt støtte.

Men på et tidspunkt står der i nogle af de her papirer, at hun kommer ind i en landsby, hvor Fang-folket ikke havde forudset, at hun ville komme med sine 7-8 mand, eller hvor mange hun nu har med. Hun har ikke nogen Fang-folk med sig på det tidspunkt. Og så siger de...

De må være dødsens bange, de folk hun har med sig, hvis de har hørt historierne om Fang-folket.

Ja, de ville normalt slet ikke sejle med hende overhovedet i det område, fordi de er bange for at blive ædt. Gud og hvermand ved, Fang-folket æder de andre. Det kommer jeg tilbage til om et øjeblik. Så stiller hun sig op dér, og så siger hun - da folk ser meget truende ud - "Nå! Det er denne landsby, som er fuld af tyve, ikke?" Så ser de fuldstændig forbløffede ud. Det har de sgu aldrig været udsat for før. Så kommer hun her og beskylder dem for sådan noget. Så høvdingen siger straks, "Det er skam slet ikke os. Sådan er vi ikke, og det tror jeg ikke på. Nu må du stole på os." "Jamen, så bliver jeg nødt til at bo her et par dage, for at jeg kan se, om det passer." Sådan kan man også komme frem i verden.

Ja, det er snedigt, de dér.

Hun er rigtig, rigtig smart. Men så bliver hun gode venner med Fang-folket, og det ender jo altså med, at hun skriver et eller andet sted, at hun er rigtig, rigtig glad for Fang-folket. De er ved at blive hendes bedste venner. Hun forstår dem så udmærket godt. De er jo flinke og samarbejdsvillige og loyale og interessante og fantastisk gode til at sejle i kano. At de så ikke synger i kanoen, som alle de andre gør, det kan man jo leve med. Og sådan kører man videre, ikke? Så det går så udmærket.

Hvad, tror du, hun er så fascineret med, hvis vi bliver ved Fang-folket? Hvad er det, der - altså udover at de så faktisk måske mod forventning tager imod hende og hjælper hende på senere ekspeditioner, følger med i kanoerne... Hun møder nogle folk, der faktisk plyndrer andre landsbyer og spiser folk.

De er ganske simpelt utroligt forfærdelige, men samtidig er de øjensynlig charmerende og hjælpsomme. Og så er det altså det med deres utrolige appetit, hvor de i en uendelighed skal have kød. Bare de får noget kød, så har man ikke noget bøvl med dem.

Karen, når de spiser andre mennesker - Hvorfor gør de det? Er det for at overtage deres kræfter, eller er det en nødvendighed, fordi de ikke har andet at spise, eller hvad er historien omkring det?

Jeg tror ikke, det interesserer hende overhovedet, hvorfor de spiser nogle andre. Hun interesserer sig lidt med, hvordan de gør det. De kapper dem i små stykker, så de kan spise dem friske og lækre, eller også så tørrer de dem, så de kan have dem med som bagage. Og på et tidspunkt er hun ret ophidset over, at der nede i hendes bagage i en af kanoerne befinder sig mange underlige ting: en halv arm, fire øjne og nogle læber og nogle ører. Og hun siger, at hun synes ærligt talt, at de skulle pakke dem lidt bedre ind, for det stinker.

Nej, hvor absurd!

Hun tager det egentligt ret roligt med hensyn til, hvordan de opfører sig, fordi de er virkeligheden rigtig flinke på mange punkter og loyale, og de er enormt gode til at passe på deres børn og deres koner i modsætning til andre mænd i hele samfundet - også min egen eksmand i Mali - som aldrig nogensinde ville finde på at lave kvindearbejde. Der er mandsarbejde, og der er kvindearbejde. Og man mister ære, hvis man blander sig i den forkerte gruppe. Men her - det tager de helt roligt. De hjælper deres koner. Så på mange punkter, ja: Why not love them?

Men jeg tænker bare, hun må i sit stille sind have tænkt på, "Gad vide, om jeg snart får en kniv i nakken, og de spiser mig." Om der kunne være en eller anden prestige i det.

Jamen, det er der sgu også en advarsel om et eller andet sted... Jeg ved ikke hvor i denne her bog. Den er på 740 sider, så den er jo lidt svær at finde rundt. På et tidspunkt kommer der nogen og advarer hende. De siger, "Denne her landsby har besluttet sig for, at de trænger til en ny fetich. Det skal være en særligt important fetich. Det skal være fra en meget honourable man. Men nu har de tænkt lidt over det, og der er øjensynlig

mangel på honourable men i dette område, så de har besluttet sig for, at du kan godt gå an. Så jeg synes, du skulle tage at flygte." Og det gør hun så.

Så der tænker hun, "Nu kan det være, der er mig, der ender i kødgryden"?

Ja, det er der en chance for. Men taget i betragtning af at man hele tiden skal have feticher - og det skal man også i de andre samfund... Så kan man begynde at diskutere problemet med feticher.

Ja, du må gerne fortælle, hvad det er.

Over alt i Vestafrika der går de med sådan nogle små læderting om halsen eller om armen eller maven eller om jeg ved sgu ikke hvor. Nogle gange er der masser af dem. Hvis man ser på billeder fra Vestafrika, så tror jeg ikke, man kan undgå at falde over de her charms. De er alle mulige steder og specielt i de muslimske områder. Og der er en forklaring på, hvordan man får dem, hvordan man laver dem, og hvordan man skal bruge dem og så videre. Og der er mange nyttige ting i den bog her, hvis man skal vide noget mere om det. Men der er også andre former for feticher, og der har jeg altså nogle forfærdelige erindringer fra mine egne rejser, hvor jeg har siddet et andet sted i ramadanperioden oppe i Mali og diskuteret med nogle af mine landsbybeboere - måske en enkelt person fra en missionærstation i nabolaget - og diskuteret, hvordan det kan være, at der lige nu i denne periode er alt for mange små, hovedløse lig, der bliver fundet rundt omkring. Og så er det jo, fordi når det er ramadanperioden, så er der mange små drenge, der render ud alle mulige steder for at tigge til marabuen. Og i Vestafrika vrimler det med små marabu-drenge, så det er en plage. Der burde laves en lov om, at de skulle gå i skole i stedet for at tjene penge til marabuerne.

Hvad er marabuerne, Karen?

Det er de hellige traditionelle muslimske herskere eller... Som har enorm betydning i Vestafrika. På et tidspunkt var det sådan, at de forrige præsidenter i Senegal havde to marabuer. Og der var også en lokal ateistisk marabu. Han pendlede frem og tilbage mellem de to marabuer for hele tiden at få gode råd om, hvordan han skulle styre landet. Og de har enormt meget magt.

Men man slår de dér drengébørn ihjel?

Nej. De skal skaffe penge til marabuen, så han kan blive rig og betydningsfuld. Så det vil sige, at de drenge render rundt og tigger alle mulige steder. Man ser dem ved alle busstationerne. Man ser dem overalt. Og det vil sige, at de også render rundt specielt om ramadanen hvor det er særlig heldigt. Så går de ud og tigger om aftenen. Og der er der nogen, de hugger deres hoveder, og det har været en eller anden gang for tyve år siden. Og så sagde missionærpersonen, "Nå, men det er da meget logisk. Det er jo, fordi de sælger de der hoveder til Nigeria, hvor man har brug for dem som feticher." Og så tænkte jeg, "Hvad fanden foregår der her?" På det tidspunkt snakkede man jo også om Bokassa, og hvad han havde sit køleskab, som vist nok også var temmelig mange døde mennesker, som han spiste, når han nu fik tid ind imellem. Bokassa var kejseren af Centralafrika på det tidspunkt. Gode venner med præsidenten i Frankrig - det er en anden sag.

Hold nu op!

Men så rejste jeg videre. I de perioder rejste jeg ret meget rundt i hele området, og på et tidspunkt kom jeg forbi Ghana. Og i Ghana kendte jeg en bunke filminstruktører, fordi det er det, jeg render rundt og laver i Vestafrika. Jeg snakker med filminstruktører og ser deres film. Jeg kommer bare vadende ligesom Mary Kingsley og siger, "Her er jeg. Jeg kommer fra Danmark. Jeg vil gerne se jeres film. Kan I ikke lige vise mig dem?" Så gør de det sgu. I mange tilfælde bliver de så glade for at få besøg... For eksempel i Mali var jeg den første kvindelige journalist, den første danske journalist, der nogensinde var kommet for at spørge om film. Så jeg er rigtig, rigtig godt elsket i Mali, som jeg desværre ikke kan besøge lige i øjeblikket.

Og nu vi er ved Mali, så er der jo én ting, jeg også brænder inde med at spørge dig om. Og det er jo dit ægteskab med en lokal mand. Men inden vi kommer dertil...

Jeg skal lige have den historie her færdig.

Ja, undskyld, Karen. Kom bare.

Jeg var midt i en historie om, at der ramte jeg ind i en filminstruktør, som havde lavet en film om en historie, der var foregået i Kumasi i Ghana. Faktisk var han kommet tilbage fra London, hvor han lige var blevet uddannet som økonom, men nu synes han ærligt talt, at det var vigtigere for ham at være filminstruktør. Så gik han i gang med at lave en film, som handlede om den historie, hvor en mand havde fået et tilbud fra Nigeria om, at han kunne få 100 dollar, tror jeg - eller noget i den stil, ikke sindssyg mange penge, men 100 dollar er mange penge i Ghana - for at skaffe ham et hoved til den her nigerianske handelsmand, som skulle sælge det i Nigeria. Hvorefter han lokkede sin nevø ud på en lille tur dagen efter, huggede hovedet af ham, og da han så kom tilbage og skulle aflevere hovedet til denne her handelsmand, så var han desværre rejst, hvorefter politiet tog ham og satte ham i spjældet. Den historie var de så rystede over i Ghana, at regeringen gik i gang med at slå alle de store heksedoktorer i det sydlige Ghana ihjel, fordi nu blev det sgu for pinligt. Og så blev filmen.... Jeg har set filmen. Den er meget interessant. Nogen tid senere så jeg til Togo. Og i Togo fortalte jeg mine venner i Togo, som for øvrigt er botanikere og slet ikke har noget med film at gøre, om den her fantastiske historie. Og så sagde en af mine venner, "Nu skal du bare se her." Og så gik han ind bagved og rodede i sit arkiv af gamle papirer og kom tilbage med et fotografi. På fotografiet sad der en meget, meget vred ung mand. Foran ham på hans knæ, i hans skød, der lå der så et afhugget hoved. Han var i håndjern. Og hovedet så lige ud på os, samtidig med at manden så meget vred ud. Og det var, fordi man havde lige fanget ham og sat ham i spjældet, fordi han havde hugget hovedet af en eller anden person, som han havde været i færd med at sælge til Nigeria. Og så rejste jeg til Benin, og der tilbragte jeg en hel eftermiddag med at sidde og snakke med en kvinde om alle disse hoveder, som hun vidste, der blev solgt rundt omkring, fordi både handelsmændene og handelskvinderne i Benin og i Togo havde brug for de her hoveder, for at de kunne få god handel, fordi det var de vigtigste feticher overhovedet. Det var at have et hoved liggende hjemme på sit særlige, lille, hellige sted, som man kunne bede til hver dag.

Puha, Karen. Jeg skal lige sunde mig.

Den slags ting tager jeg helt roligt, fordi det går ikke ud over mig.

Nej, nej. Men hold da op, nogle historier. Ved du hvad, vi trækker lige vejret, for jeg vil så gerne spille noget mere musik. Og det tror jeg er et godt tidspunkt nu, så vi lige kan få hovedet på det rette sted. Et nummer med en kunstner, du faktisk har mødt. En af de

allerstørste nulevende afrikanske kunstnere, nemlig Salif Keita, med nummeret Yamore. Og det er jo så smukt.

Karen, tilbage til Kingsley. Hun rejser rundt som alene kvinde. Jeg sidder og brænder inde mange spørgsmål. Hvordan opfattede mændene hende? Altså mændene i England? Nu rejser en kvinde rundt og formentlig dykker ned i nogle - nu har du nævnt flere af historierne - helt vilde historier, som de ikke selv har fået. Hvordan opfatter de hende?

Hun var ret upopulær i missionskredse i London, fordi hun angreb jo den måde, som de kristne missionærer, protestantiske og katolikker hip som hap behandlede de afrikanske folk på, hvordan de lærte dem forskellige nyttige ting på missionsskolerne. Disse nyttige ting var jo set ud fra et engelsk synspunkt, så de lærte alle mulige praktiske ting, som hvordan man vasker tøj på den bedste måde og stryger det, så det kan blive fine, rene skjorter, og hvordan man lærer at skrive på maskine - tror jeg noget tilsvarende. Man lærer at blive en god sekretær. Og disse ting kunne man jo overhovedet ikke bruge til noget som helst fornuftigt i Afrika, hvor man ville have haft brug for at vide, hvordan man får nogle planter, så man kan lave en god kakaoplantage, for eksempel, eller hvordan man bliver en god smed, hvordan man laver nogle håndværk og er en fisker, for eksempel. Og alle disse praktiske erhverv fandtes ikke i missionsskolerne. Der fandtes kun det, som de mente, man måtte have brug for, men som afrikanerne ikke kunne se nogen som helst nytte i.

Så bliver hun jo en meget, meget stærk stemme. Hun forsøgte at bruge sin stemme og udfordrede det eksisterende. Selvom hun var stolt af at være brite, så mente hun, at det britiske imperium anvendte deres magt forkert. Jeg har fundet et - synes jeg - ret stærkt citat, hvor hun også forsøger at sætte ord på, sådan som mange andre så på afrikanerne, og som hun ikke var enig i. Citatet lyder sådan her fra hendes bog: "Jeg er lige så sikker på, at en sort mand ikke er underudviklet hvid mand, som jeg er sikker på, at en kvinde ikke er en underudviklet mand."

Ja, det er rigtigt tiltalende. Ligesom hun et andet sted siger, at der er ikke noget childlike, der ikke noget barneagtigt overhovedet, i den sorte mand. Det er slet ikke en del af deres sanseverden.

Det var det, samtiden mente om den sorte mand.

Ja, at han var bare en childlike. Men samtidig så siger hun jo noget et sted, og hun synes i og for sig, at de rigtig søde. De er rigtig søde som store børn på den måde, de lytter til hende og lystre og gør, sådan som hun synes, det skal være.

Hun går imod strømmen på mange måder. Hvor tror du, det kom fra?

Det kommer fra hendes baggrund med hendes far. Hendes far, der har fortalt hende - når han altså havde tid til at være hjemme - om hvordan det var for eksempel at rejse rundt i Asien, og hvordan det var at rejse rundtovre i USA i de der mange år sammen med Siouxindianerne er så ikke sammen med Siouxindianerne, men i forbindelse med Custer og lignende, der prøvede på at myrde indianerne, for at de kunne få deres land.

Så missionærerne bliver måske provokeret af hende, mændene bliver provokeret af hende, sikkert også kirken. Hvordan opfatter videnskaben hende?

Altså, i videnskaben er de jo glæde for...

Hun er jo ude at dokumentere planter og dyr og så videre.

På British Museum får hun jo en udmærket aftale med en fiskeekspert, der hedder Albert Günther, en zoolog, som giver hende nogle praktiske råd, giver hende formodentlig også noget økonomisk støtte og i hvert fald nogle forbindelser, så hun kan samle fisk, insekter og andre underlige dyr rundt i dette område i Fransk Congo, som hun kalder det for. Og der kommer hun hjem med blandt andet en ny slange, som man aldrig har hørt om før, og seks-syv forskellige former for fisk, hvor tre af dem er blevet kaldt op efter hende. For slet ikke at tale om en bunke insekter. Så hun yder en indsats for det zoologiske plan for opdagelsen af Afrika, samtidig med at hun altså går ind for den måde, som afrikanerne lever på og den måde, som afrikanerne er på. Hvad ikke nogen andre overhovedet er, fordi de mener selvfølgelig, at de skal være til nytte og arbejde i fabrikkerne og gøre, som man siger.

Karen, én ting er jo, at man kan stille sig kritisk, og det var hun måske - jeg ved ikke, om hun var en af de første, der gjorde... Men i hvert fald, det flugtede ikke med samtiden, at

hun var kritisk over for den måde, som briterne forvaltede deres magt på. Men der er nogle ting, hun bliver fascineret af. Der er nogle ting, hun mener måske også, at vi kan lære noget af. Men hun møder jo også nogle ufattelige, grusomme og grove ritualer. Dem har hun vel ikke en forhåbning om, at vi andre vil acceptere eller adoptere, altså at de slår hinanden ihjel?

Hun fortæller med begejstring i over 200 sider, tror jeg, om feticher i bogen. Der er ingen grænser for, hvad der er af interessante ting og sager. Det er enormt spændende at læse. Jeg synes altså også, at jeg bliver fascineret af kannibaler, uden at jeg har været udsat for at møde nogen af dem, og uden at jeg har skullet blandes ind i det.

Men én ting er at være fascineret af dem. En anden ting er, at man mener, at man kan tage den viden tilbage og burde leve på samme måde.

Jamen, selvfølgelig synes hun, at det er anstrengende. Og der kan jeg så referere til en af mine egne erfaringer igen. Hun sidder hen imod slutningen af sin anden rejse et eller andet sted langt ad Pommern til ude ved en flod i nærheden af en Fang-landsby, tror jeg. Der er ikke nogen problemer med landsbyen. Der er problemer ved, at hun er sprunget nogle landsbyer over, fordi hendes mandskab ikke vil gå ind på dem, og nu er det blevet sen aften. Og pludselig så er hun kommet ud i noget mudderområde, hvor hun har måttet kravle mere eller mindre rundt i en hel bunke store, våde klipper for at prøve på at komme væk, fordi kanoen er lige ved at kæntre. Og så er hun kommet ind i en landsby, hvor det kommer lidt bag på hende, at hun er der. Men hun bliver dog indkvarteret under rimelige forhold. Men problemet har hun så, at folk glor i den grad på hende. Hun er faktisk, som hun selv kalder det, en slags cirkusklovn. Når hun prøver på at sove, så lukker de alle vinduerne op, så der kan komme myg ind, samtidig med at de sidder der med 35 forskellige små, sorte ansigter og kigger på hende. Og det minder mig om første gang, jeg kom til Mali, hvor jeg var så heldig med min nuværende eksmand at ramle ind i ham og var taget med ham hjem til hans landsby i Mali. Vi rejste et par dage sammen fra Burkina Faso. Og guderne må vide, hvorfor jeg gjorde det. Men det var jo, fordi jeg syntes, det var spændende. Hvordan får man chancen for at komme med til et bryllup i Mali? Han var en flot fyr. Han havde inviteret mig hjem til sit bryllup i Mali. Nogen havde hentet ham i Cameroun, og nu skulle han ganske simpelt giftes. Nu kunne det være nok med hans rejsen rundt i verden og ikke at lave noget andet, end hvad han skulle gøre.

Jeg skal holde tungen lige i munden. Han inviterer dig til sit eget bryllup, og så bliver du gift med ham bagefter?

Ja, men så sker der bare det, at familieforsamlingen bliver lidt forvirret over, at han kommer hjem med mig. I årevis efter bliver de ved med at tro på, at han havde fundet mig i Cameroun på trods af, at jeg aldrig har været i Cameroun. Vi er ramlet ind i hinanden i Burkina Faso. Men det resulterede i, at den første aften kommer hele landsbyen løbende og glor. Og de glor, og de glor, og de glor. Dagen efter kommer der en støvstorm. Der kommer en sindssyg stor støvstorm. Men der er en bunke mennesker, der har vandret ned for at se på mig, som øjensynligt stadigvæk befinder sig i landsbyen. Og de står så dér, mens jeg sidder inde i hans mors lillebitte hytte og prøver på at få vejret. Og så står der 35 mennesker og kigger og kigger hele dagen.

Så føler du dig som Kingsley.

Jeg føler mig virkelig...

Hvor længe var I gift?

Det er sgu et svært spørgsmål, fordi jeg lod være med at lade mig andet end separere i begyndelsen, for jeg syntes, det var synd for ham og hans ære og alt det dér. Så jeg lod mig bare separere. Men så klokkede de i den på i Lyngby-Taarbæk Kommune, så de glemte at opdage, at jeg var blevet separeret og troede, jeg stadig var gift i 20 år længe, end jeg var.

Men boede I sammen i Afrika?

Ikke mere end et par måneder, for det kunne ikke lade sig gøre, fordi jeg var ikke muslim, så derfor ville de jo ikke godtage mig. Hele landsbyen gjorde, hvad de kunne for at få mig smidt ud. Det lykkedes til sidst, så flyttede jeg frivilligt, for jeg kunne sgu ikke holde det ud længere. Desuden fik jeg jo malaria, så var det jo bare med at komme væk.

Hold da op, nogle historier, Karen.

Ja. Jeg håber også, at et eller andet forlag vil hoppe på den som en roman, for det er faktisk en rigtig god kærlighedshistorie.

Vi skal lige tilbage til den gode Kingsley, fordi der er jo også - jeg ved ikke, om man kan kalde det bjergbestigning, men hun er jo på toppen af et stort bjerg. 4000 meter højt Mount Cameroun. Fortæl om den tur.

Ja, det er fuldstændigt vanvittigt, hvorfor i alverden hun gør det? Guderne må vide, hvorfor hun gør det, fordi det er så absolut over hendes evner. Men hun klarer det. Det er ikke nemt. Og man kommer igennem forskellige former for landsbyer, som også synes, at de har aldrig set noget lignende. Men hun bliver ved, og hun er virkelig sej, og det lykkes hende at komme op på toppen, hvor der kun har været to hvide mænd før.

Ja, og jeg tror, at den rute hun vælger, så vidt jeg kunne læse, der er hun den første, der vælger den rute på Mount Cameroun.

Det er en utroligt både våd og meget mudret og meget ubehagelig rute, og derfor er jeg dødhamrende imponeret over, at hun har kunnet klare det på det tidspunkt, hvor hun har været i begyndelsen af trediverne. Det er virkelig imponerende. Altså, hvad jeg har foretaget mig, det har aldrig nogensinde været på særlig meget personligt... Kun i Dogon-området har jeg rendt rundt personligt og gået. Ellers har man kunnet tage taxaer, eller man har kunnet tage hestevogne eller et eller andet, man kan klare sig på, hvis man kan betale sig fra det. Hun er virkelig, virkelig sej.

Karen, fortæl om, hvad der sker i... Ja, det er vel omkring 1900. Hendes liv ender jo i Sydafrika.

Hun rejser jo hjem. Hun kommer hjem igen i november 1895 efter at have været væk i 11 måneder. Og så går hun i gang med at skrive en bog, som hun har lavet en aftale med forlæggeren George Macmillan, som så får den trykt i 1897 - Den dér "Travels in West Africa," som jeg lige har læst igennem.

Okay, så hun når at se sin egen bog blive udgivet?

Ja, ja, ja, det gør hun da. Hun laver sågar en til, der hedder "West African Studies" i 1899, som også bliver udgivet af de samme personer ved George Macmillan. Og samtidig bliver hun med højt berømt ovre på British Museum, hvor de er så glade for alle de fisk og insekter og andre underlige ting, hun er kommet hjem med. Men hendes besværlige, skidesure juristbror han bestemmer, at hun skal ganske simpelt lystre og blive hjemme. Fordi mænd vil have, at kvinder skal lystre. Jeg kan godt forstå, at hun ikke synes, det er særlig morsomt. Jeg har aldrig været god til at lystre heller. Så hun bliver nødt til at sidde hjemme i fred og ro og passe ham og lave mad til ham og holde hus for ham i London, fordi det siger han, at hun skal. Sådan var det med mænd dengang. Sådan er det heldigvis ikke mere. Så melder hun sig, da krigen så kommer i Sydafrika. Så melder hun sig frivilligt - om det skal være, fordi hun ikke kan holde ud at være i London eller hvorfor, eller fordi hun synes, at nu kan det være det samme, at livet alligevel ikke er til at holde ud at være i London. Det er sjovere at rejse til Afrika.

Og inden vi skal til Sydafrika i 1900, og så er der faktisk et spørgsmål, der banker på her. Denne her store, verdenskendte organisation, som vi har nævnt mange gange her i podcasten, Den Yderste Grænse, The Royal Geographic Society i London - så vidt jeg husker, accepterer de hende ikke. De er ikke åbne for kvinder. Hun bliver ikke inviteret ind på trods af de store videnskabelige fund og så videre.

Det skulle ikke undre mig en kæft, fordi de har været rigtig mandschauvinistiske og gammeldags. Men jeg ved ikke rigtig noget om det. Og det er jo rigtig synd, fordi det var bare det, der manglede, ikke? Fordi hun er virkelig en foregangskvinde. Og Kipling har sagt et eller andet sted, "She is the most daring woman ever."

Hvad mener du, hun betyder for rejsende i dag?

Altså, det er jo fantastisk, hvad hun har turdet. Altså, hun trasker alene på sine små, mere eller mindre flade sutter rundt i Afrika med måske syv-otte bærere og penge til at kunne betale for masser af fiskekroge og charmer sig ind overalt. Jeg vil engang tro, det er charming. Jeg tror, der primært er tale om, at hun er så dedikeret til sagen, hun er så interesseret, at folk bliver tændt af, at der er nogen, der interesserer sig så meget for dem. Og det har været helt utroligt fantastisk. Og hun er lykkelig hele vejen igennem, og hun får også tid til at lave lange, lange beskrivelser i sin dagbog over, hvor vidunderligt det er, hvor smukke blomsterne er, hvor vidunderligt fuglene synger, og hvor smukt det

er med bjergtoppen i baggrunden. For slet ikke at tale om kommentarerne til alle de utrolige mængder af regnvejr, som hun på en eller anden måde også synes om. Og hun vandrer med glæde rundt i de mest mudrede områder, hver gang kanoen sidder fast i Ogowé-flodens hvirvler, og de bliver nødt til at skubbe den fri og gå ud i vandmængderne og være aktive. Hun er våd halvdelen af tiden. På et tidspunkt er hun rigtig ked af, at hendes noter er brudt sammen, fordi hun har haft dem i lommen, og der er så vådt, og der var desuden også nogle fisk i lommen, så det er blevet noget værre.

Ha ha ha. Men hendes liv ender jo desværre ikke så lykkeligt. Du beskriver, at hun er lykkelig og meget positiv og utrolig nysgerrig på de her to rejser. Men så rejser hun til Boerkrigen i Sydafrika.

Det er jo englænderne. De kunne ikke nære sig for at prøve på at blive endnu større, end de var. Ligesom Alexander den Store, der ville være konge over hele verden, så vil englænderne gerne have, at deres britiske imperium bliver endnu større, end det faktisk allerede dengang var. Så de beslutter sig til, at de gerne vil tage Transvaal- og Oranje-regionerne, som tilhører boerne, som har været der i over hundrede år.

Som er efterkommere af hollænderne.

Af hollænderne, ja. Og boerne har ikke tænkt sig frivilligt at give slip, så de går i krig med englænderne. Og englænderne får hjælp hjemme fra Europa, hvad beboerne ikke får. Så i løbet af et par år har englænderne fået smadret dem alle og puttet dem i koncentrationslejre, hvor en bunke af dem ovenikøbet dør af misrøgt. Det er en utroligt pinlig affære. Men inden at det bliver helt, helt pinligt, der dør Mary Kingsley af tyfus.

Hvad skal hun dernede?

Hun har hjemme fra London, før hun begyndte på sine Afrikature, en kort periode studeret medicin i Cambridge, dengang hendes bror var jurist. Hvordan hun har kunnet blive meldt ind, når hun aldrig har gået ordentligt i skole, det kan jeg ikke udtale mig om. Men hun har også på et tidspunkt haft et sygeplejerskekursus, så hun ved et og andet. Det er også noget, hun benytter sig ret meget af på sine Afrikature, at hun i én uendelighed leverer medicin og sygeplejehjælp mod at få historier om religion og feticher og alt det dér. Så hun har en baggrundsviden, som kan bruges, og så fungerer hun altså som sy-

geplejerske på et hospital i Simon's Town eller noget lignende i Sydafrika i nærheden af Kapstaden.

Var hun syg, før hun rejste derned?

Hun er syg allerede inden. Hun har haft influenza og noget, der minder om tyfus allerede fra London. Så hun er ikke den bedste form, og så får hun altså en ekstra omgang tyfus i Sydafrika. Og det dør hun af i juni 1900 på et tidspunkt, hvor krigen stadig kører.

37 år gammel.

Ja, hun er 37 et halvt kun. Og hun beder så om at få lov til ikke at blive begravet i jorden på nogen som helst måde, men at blive sænket i havet, hvilket hun får lov til.

Karen, vi ender dér. Eller ikke helt dér. Vi ender med et tredje stykke musik, som også er så utroligt smukt og et nummer, som du har sendt til mig. Det er en kvindelig kunstner, du rigtig godt kunne lide, Oumou Sangaré. Med et nummer, der hedder Moussoulou. Kan det passe?

Det skal nok være rigtigt.

Moussoulou. Karen, vi slutter af med det nummer. Tusind tak for, at du var med i dag.

Den Yderste Grænse er produceret af Kontoret Juhl og Brunse for Nationalmuseet og Radio Loud med Bjørn van Overrim bag lyden. En særlig tak til Bent Jensens og Arktisk Institut, De Kvindelige Eventyrernes Klub, David Hoffman, Discovery Channel og National Geographic. Find serien på vorestid.dk eller dér, hvor du normalt finder dine podcasts.